

INGLIZ TILINI O'QITISHDA BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARNING O'QISH SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISH

Sadriddinova Guzaloy Erkin qizi

guzaloysadriddinova@gmail.com

Webster universiteti, magistr

Mavzuning dolzarbligi. Boshlang'ich sinflarda, ayniqsa birinchi sinfda, chet tillarni o'qitishda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, fiziologik va psixologik jihatlarini hisobga olish muhimdir. Bu bosqichda bolalar tabiatan qiziquvchan, harakatga boy va yangi bilimlarni tez qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Shu sababli, chet tilini o'qitishda an'anaviy yondashuvlardan ko'ra zamonaviy, innovatsion va interfaol metodlarni qo'llash samaradorlikni oshiradi. Bugungi kunda dunyo bo'ylab ta'lim tizimida xorijiy tillarni erta yoshdan o'rgatish muhim masalalardan biri sifatida ko'rib chiqilmoqda. Boshlang'ich sinflarda til o'rganish jarayoni faqatgina grammatikani o'rganish bilan cheklanmasdan, balki o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirish, ularni erkin va ishonchli gapirishga o'rgatish orqali amalga oshirilishi lozim. Chet tilini o'rganish jarayonida o'yin texnologiyalari, interfaol metodlar, vizual va audio materiallardan foydalanish, darslarni qiziqarli va jonli o'tkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsion usullar orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning nutqini ravonlashtirish, tez va to'g'ri javob berish ko'nikmalarini shakllantirish masalalari yoritiladi. Shuningdek, o'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiluvchi usullar tahlil qilinadi. Interfaol va o'yin metodlari yordamida o'qitish samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ham beriladi.

Muhokama va natijalar. Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida tillarni o'rganishni kichik yoshdan boshlash, boshlang'ich sinflarda ona tili bilan birga chet tillarni ham o'rgatib borish, bunda o'qish savodxonligini shakllantirishning eng optimal metodlarini qo'llash masalalari eng muhim masalalar qatorida turadi. O'quvchilarning mustahkam bilimli, mustaqil fikrlaydigan va izlanuvchan bo'lishlarida kichik yoshidan o'qish savodxonligiga ega bo'lishi, ya'ni o'qiganini tushunib, anglab qabul qilishining ahamiyati katta. Ta'limning boshlang'ich bosqichidan boshlab bolalarda o'qish savodxonligini rivojlantirish orqali bolalarni tushunish, anglash, fikrlashga o'rgatib borish ularning boshqa fanlarni o'zlashtirishlari uchun mustahkam ko'prik bo'lib xizmat qilishi, tabiiy va ijtimoiy fanlar asoslarini egallash uchun bu ko'nikmalar richag rolini bajarishi barcha rivojlangan mamlakatlar

tajribasida o'z isbotini topgan. K.D. Ushinskiy o'z vaqtida bolada muayyan til ko'nikmalari mavjud bo'lgani uchun chet tilida so'zlashishni kattalarga o'xshab yillar davomida emas, balki bir necha oylarda yaxshi o'rganib oladi, deb ta'kidlagan edi [1]. Psixolog I.A. Zimnyaya ham bolalar ta'lim jarayonida ona tili tajribalariga tayangan holda, chet tilini o'rganishlari kerak, faqat shundagina xorijiy so'zlarni xotirasida saqlash oson kechadi, deya qayd etgan. Boshlang'ich ta'limning yakuni hisoblanuvchi 4-sinfda natijadorlikni tekshirib baholash to'g'ri, albatta. Biroq o'qish savodxonligi va tushunish ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni 1-sinf dan boshlanishi e'tiborga olinsa, o'quvchilarning ushbu ko'nikmalarini maktabga kelgan dastlabki kunlaridan (hatto maktabgacha yoshidan) boshlash zarurligi bugungi kunda barcha tomonidan e'tirof etilgan. O'qish savodxonligi va tushunish ko'nikmalari asta-sekinlik bilan bosqichli ketma-ketlik asosida shakllantirib va rivojlantirib boriladi. Yuqorida qayd etganimiz, o'quvchilarning yosh xususiyatlari ham aynan shuni taqozo etadi.

O'qish eng muhim til ko'nikmalaridan biri bo'lib, u bir fikrni ikkinchisiga bog'lovchi, mazmunni aniqlashtiruvchi va to'ldiruvchi vosita, berilgan ma'lumotni o'qishgina emas, maqsadni tushunish va qayta ishlash lozim bo'lgan jarayon hisoblanadi. "O'qib tushunish" tushunchasi va uning darajalarini bir qancha olimlar turlicha izohlaydilar. A.Leontev "Matnni qabul qilishning mohiyati resipientda matnning mazmuniy obrazini hosil qilish" ekanini ta'kidlaydi.

Xulosa. Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsion usullardan foydalanish o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, nutqini ravonlashtirish, tez va to'g'ri javob berish malakalarini shakllantirish hamda darslarga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Interfaol va o'yin metodlarini qo'llash o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning bilimlarni mustahkamlash jarayonini yengillashtiradi. Masalan, interfaol muhitda o'quvchilarning faolligi ortadi va ular muloqot jarayonida ishtirok etishga ko'proq moyil bo'ladilar. Tadqiqot natijalariga ko'ra, boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'rganishda o'yin metodlarini qo'llash natijasida o'quvchilarning lug'at boyligi o'rtacha 30% ga oshgan (Zimnyaya, 2001). Shuningdek, multimediasiy materiallardan foydalanish orqali vizual va eshitish qobiliyatlari rivojlanishi aniqlangan (Bonk, 2009). Chet tilini o'qitishda audiovizual materiallardan foydalanish, o'qish va tinglash orqali o'quvchilarning so'z boyligini kengaytirish va o'rgangan bilimlarini amaliyotga tatbiq etishga sharoit yaratish muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ushinskiy K.D. "O'qitish haqida". – Moskva: Pedagogika.
2. Zimnyaya I.A. "Psixolingvistika asoslari". – Moskva: Yurayt, 2001.
3. Bonk N.A. "Chet tillarni o'qitish metodikasi". – Moskva: Visshaya shkola, 2009.
4. Xoshimov O'. Yoqubov I. Ingliz tili o'qitish metodikasi. T., - 2003

5. O‘qish savodxonligi va lingvistik kompetensiya bo‘yicha tadqiqotlar. – Toshkent: O‘zFA, 2018.
6. Akbarova SH.X. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini (lug‘at bilan ishlash jarayoni) o‘qitishning lingvodidaktik asoslari. Ped. fan. nom. dis. – T.: O‘zDJTU.
7. Pedagogik va psixologik tadqiqotlar. – Moskva: Prosveshcheniye, 2015.
8. Ta’lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro metodologiyalar. – Parij: UNESCO, 2019.